

Bygningsvernseter

Voss/Hardanger

Tradisjon-håndverk-kunnskap

Resultatrapport for prosjektperioden 2014 til 2017

Resultatrapport

Bygningsvernssenteret Voss/Hardanger (BVS) ble etablert i desember 2014 som en avdeling av Vestnorsk kulturakademi (VKA). Denne rapporten er et sammendrag av de resultater som har blitt oppnådd i løpet av prosjektperioden fra 2014 til 2017. Rapporten tar for seg bakgrunn og målsetting for BVS, organisatoriske og økonomiske rammer og de tre hovedaktiviteter, nemlig kompetanseheving, oppdragsrettet virksomhet og tiltaksarbeid. For nærmere informasjon henvises det til de mer utførlig årsmeldinger som er skrevet fra de overnevnte årene i prosjektperioden med tilhørende vedlegg.

BAKGRUNN OG MÅLSETTING

Forut for etableringen ble det brukt mye tid på planlegging og drøfting med hovedsamarbeidspartnerne: Hordaland fylkeskommune v/fylkeskonservatoren, Byggmesterforbundet region Vest og museene i området. I drøftingene ble nødvendigheten av å få et samlet grep om de utfordringer som er knyttet til fredede og verneverdige bygg i regionen og i Hordaland samlet understreket. De utgjør en viktig del av kulturarven. Forfaller eller rives de, mister kulturlandskapet sitt særpreg og den kulturelle identitet til lokalsamfunnet svekkes. Den overordnede målsetting for BVS ble formulert på denne bakgrunn: det gjelder å arbeide for istandsetting og bevaring av slike bygg på en måte som gjør at de kan fungere som identitetsmarkører. Målsettingen ble operasjonalisert gjennom de tre hovedaktiviteter som alt er omtalt.

ORGANISATORISKE OG ØKONOMISKE RAMMER

Rett etter etableringen ble det opprettet en styringsgruppe med ansvar for driften av BVS. Den består av representanter fra de tre hovedsamarbeidspartnerne, en representant fra UiB og to rådgivere. Det ble bestemt at BVS inntil videre skal være en avdeling av VKA med et eget budsjett, avdelings regnskap og at det skulle satses på en daglig leder på heltid. Det tok sin tid å finne en egnet daglig leder. Først i oktober 2015 kom Erik Aakre på plass som daglig leder for BVS. I mellomtiden fikk et team bestående av representanten fra fylkeskonservatoren og de to rådgiverne ansvaret for iverksettingen av de tre aktivitetene.

Et fundert økonomisk grunnlag var både en betingelse for den faktiske etablering av BVS og for driften. Her trådte Hordaland fylkeskommune til gjennom KUP – programmet. Alt i 2014 gikk programmet inn med en finansiering av driften for 2015. I løpet av 2015 ble det gitt videre bevilgninger for 2016 og 2017. BVS er også blitt støttet fra privat hold, noe som har sikret et bredt bevegelsesrom. Her nevner vi støtten fra Sparebanken Vest (som også bidro i planleggingsfasen), fra Byggmesterforbundet region Vest og fra Seimstiftelsen i Granvin. En stor takk til disse! I løpet av prosjektperioden har også inntektene fra oppdragsvirksomhet økt. Disse har utgjort en viktig del av basisfinansieringen av BVS.

KOMPETANSEHEVING

En heving av restaureringskompetansen og en koordinering av eksisterende kompetanse er påkrevd for at BVS skal på forsvarlig måte og i pakt med det antikvariske regelverk kunne ivareta sin hovedoppgave: istandsetting og bevaring av fredede og verneverdige bygg. Alt før selve etableringen ble det gjennomført et fagopplegg som har gitt føringer for den videre kompetansesatsing.

Fagopplegget hadde tittelen «Kompetanseheving i byggebransjen» og ble finansiert av RUP – programmet i Hordaland fylkeskommune. Det var basert på et samarbeid mellom Byggmesterforbundet Voss/Hardanger, Næringshagen på Voss og VKA som stilte med en variasjon av et videreutdanningsfag utarbeidet i samarbeid med UiB.

Erfaringene fra dette fagopplegget la kortene for kompetansesatsingene i løpet av prosjektperioden. Følgende resultat har blitt oppnådd.

Kurs:

År 2015

- 1) Ukeseminar i **Registrering og høvelmaking** avholdt på Bygningsvernssenteret i tilknytning til høvelsamlingen etter Sjur Nesheim.
- 2) Kurs/seminar i **Materialkunnskap** avholdt på Bygningsvernssenteret og i skogen på Gjelland gard på Voss kommune
- 3) Kurs/seminar i **Bruk av eldre verktøy** avholdt i september på Bygningsvernssenteret.
- 4) Kurs/seminar i **Blinking og uttak av rett virke** avholdt i november i forbindelse med restaurering av Toskedals stova, Vaksdal kommune
- 5) Restaurerings Kurs i **Lafting** avholdt i Rolvsvåg i Samnanger kommune i forbindelse med restaurering av krigsminnet Botnahytta
- 6) Kurs i **Grindbygging og verktøysliping** for elever ved Voss videregående skole

År 2016

- 1) Kurs/seminar i **Muring av steinkvelvbru** avholdt på Nes i Kvam kommune.
- 2) Kurs/seminar i **Tilvirking og reising av Vossaløe** avholdt på Hefte gard i Voss kommune.
- 3) Kurs/seminar i **Restaurering av Kvernhus** avholdt i Granvin i Granvin Herad.
- 4) Kurs/seminar i **Neverlosting** (minikurs) avholdt på Nakka i Evanger i Voss kommune.
- 5) Kurs/seminar i **Høvelmaking (Lag din egen høvel)** på Bygningsvernssenteret.
- 6) Kurs/seminar i **Skifer 1** på helleberget Kyte i Voss kommune.
- 7) Kurs/seminar i **Sagstrekking** på Bygningsvernssenteret.
- 8) Kurs/seminar i **Lafting av utløe og småhus** for Studenter ved NTNU studie *Bachelor i tradisjonelt bygghåndverk og teknisk bygningsvern*.
- 9) Kurs/seminar i **Grindbygging** mot oppdragsvirksomhet.
- 10) Kurs i **Grindbygging og verktøysliping** for elever ved Voss videregående skole.

År 2017

- 1) Kurs/seminar i **Materialkunnskap 2** for snekkere i Bergen kommune. Avholdt på stiftelsen Bryggen i Bergen og på Solberg Sag på Osterøy.
- 2) Kurs/seminar i **Tjærebrenning** avholdt på Rong fjellstove i Voss kommune.
- 3) Kompetansehevende kurs for faglærte håndverkere i **Lafting og restaurering** av Toskedalstova i Vaksdal kommune. Gjennomført flere bolker i løpet av 2017.
- 4) Kurs/seminar i **Tilvirking og reising av Vossaløe** for Studenter ved NTNU studie *Bachelor i tradisjonelt bygghåndverk og teknisk bygningsvern*.

Kompetanse.

Skal en istandsetting og restaurering av vernede og fredede bygg settes i gang, trengs kompetanse knyttet til tradisjonelle håndverksteknikker og restaurering. I den kompetansestruktur som kjennetegner dagens fagarbeidere er slik kompetanse så godt som fraværende. Denne mangelen har BVS villet gjøre noe med. Kompetanseheving er følgelig satt på dagsordenen.

I første omgang tok kompetansehevingen form av kursing. To typer kurs ble arrangert. Den første var konsentrert om fagemner som materialkunnskap, høvelmaking og bruk av eldre verktøy. Kursene var praktisk orientert og foregikk i hovedsak i verkstedene på Tvildemoen. Praksisen ble supplert av seminarbaserte opplegg. Den andre type kurs var koblet til oppdrag ved BVS. Deltakerne ble orientert om utfordringer knyttet til restaureringen og om de ulike operasjoner som skulle foretas. De var så med erfarene restaureringshåndverkere ved utføringen, også slik at de selv fikk ta et tak. Opplæringen fant sted underveis og diskusjoner kom av seg selv. Antallet deltakere måtte av naturlige grunner begrenses.

Til sammen er det arrangert 21 kurs med i alt 215 deltakere. De som ønsket det, fikk et relativt utførlig kompetansebevis.

Som påpekt av flere deltakere og av restaureringshåndverkerne er det noe utilfredstillende ved slike enkeltstående kompetansehevende kurs. En mer systematisk kompetanseheving ble etterlyst. Utfordringen er av BVS blitt møtt med et eget fagopplegg som så ble presentert for Fagskolen i Hordaland. Følgende skritt lå bak

- a) De sentrale arbeidsoperasjoner i tradisjonshåndverket ble stilisert som kurs og satt opp i en logisk ordnet rekkefølge, fra de mest grunnleggende og til sammenføring og restaurering
- b) Det ble tilrettelagt en egen fagteori nær knyttet til enkeltkursenes arbeidsoperasjoner, ofte basert på lærebøker som ble brukt i fagopplæringen tidligere
- c) En håndverksteori ble utviklet som reflekterer det særegne ved håndverket som arbeidsform og som også tok høyde for det pedagogiske prinsipp om læring gjennom praksis og praksisbasert teori

- d) Fagskolen i Hordaland har så i samarbeid med BVS videreutviklet fagopplegget til en studieplan. Den er i første omgang godkjent av styret for Fagskolen og skal sendes NOKUT for endelig godkjenning. Det dreier seg om et videreutdanningsfag som går over to år og gir 60 studiepoeng. Oppstart hvis mulig, blir høsten 2018.

Det bør også nevnes at en slik satsing er i pakt med overordnede målsettinger i «Regional kulturplan for Hordaland 2015 -2025».

OPPDRAGSVIRKSOMHETEN

Fiksering på oppdragsvirksomhet som hovedaktivitet kjennetegner BVS i forhold til andre bygningsvernssentre, likeså det nære samarbeid med byggenæringen. Rett etter etableringen og med et jevnt tilsig gjennom hele prosjektperioden har BVS mottatt en rekke henvendelser om bygg som det burde og ønskes å få gjort noe med. Mange av disse har resultert i oppdrag som har restaureringskarakter og faller inn under den overordnede målsetting: istandsetting og bevaring av fredede og verneverdige bygg. Flere av oppdragene som BVS har vert og er engasjert i er startet opp, flere er gjennomført og en god del er prosjektert.

På denne bakgrunn kan en oppdragsportefølje settes opp. Her begrenser det hele seg til en strukturert oversikt som skiller mellom bygg fra før 1800 (a), bygg fra 1800 – tallet og utover(b), verneverdige bygg fra krigsårene (c) og oppdrag som bygger nytt, men på gammelmåten (d).

Et godt og fruktbart samarbeid har utviklet seg med staben hos Fylkeskonservatoren. Staben har hjulpet til ved kartlegging av oppdrag og passet på at regelverket for antikvarisk arbeid blir fulgt ved håndteringen av oppdrag. Etter hvert har BVS fått knyttet til seg en rekke restaureringskompetente håndverkere, samt byggmestre som er med på befaring og prosjektering og som eierne også kan rådføre seg med. Selve tilretteleggingen av oppdragene, blant annet knyttet til søknadsskriving og finansiering er det BVS som tar seg av.

BVS har underveis oppsummert de erfaringer som er gjort i form av en prosedyre som kan bli konsultert når nye oppdrag settes på dagsordenen:

- a) Kontaktmøte med kommunen der oppdraget hører hjemme med drøftinger av oppdragets relevans i forhold til overordnede satsinger på kulturfeltet

- b) Samordning med staben hos Fylkeskonservatoren og den ekspertise som finnes der i forhold til enkeltoppdrag
- c) Bearbeiding av oppdrag gjennom tilstandsbeskrivelser, prosjektering og prissetting i nær kontakt med eierne og drøftinger av hvilke restaureringskyndige fagarbeidere som bør engasjeres
- d) Organisering av kurs tilpasset hvert oppdrag hvor lokale håndverkere er spesielt velkomne
- e) Samlinger arrangert før igangsetting og etter slutføring for folk fra kommunen, relevante organisasjoner som historie – og sogelag og interesserte for øvrig hvor det blir orientert om hva som foregår og gjøres
- f) Rapportering fra BVS sin side som samler og systematiserer erfaringene fra enkeltoppdrag til bruk ved videre satsinger

Botnahytta i Samnanger Kommune

Tømmerhytte bygget i 1942 som under krigen ble brukt som skjulested for motstandsbevegelse. Krigsminne. BVS har hatt oppdrag med organisering, gjennomføring og rapportering av restaureringsprosjektet

Toskedalstova i Vaksdal Kommune

Toskedalstova er en åre/røykstove fra 1500-tallet. BVS har fått i oppdrag å bistå i prosessen med søknad skiving og organisering i restaureringsprosessen, for så å få tilbakeført stova til sin opprinnelige tilstand. Prosjektet er i full sving.

Lydvoloftet på Voss

Loftet er bygd rundt år 1300 og har et karakteristisk: lafteverk i begge etasjer. I samarbeid med Fortidsminneforeningen i Hordaland er det bestemt å sette i gang første del av et omfattende restaureringsarbeid. Søknad er sendt Riksantikvaren. Samarbeidet med Fortidsminneforeningen omfatter i tillegg Finnesloftet og Ullestadbua. BVS er i dialog med fortidsminneforeningen om en tilsynsavtale som går ut på å foreta befaringer og skrive årlige rapporter om restaurerings- og vedlikeholdsbehov. Samt være med å arrangere kurs i tjærebrenning og tjærebreeiing. Ullestadbua vil i løpet av 2018 bli tjærebredd med tjæren utvunnet på tjærebrenningskurset i 2017.

Rekvemylna på Voss

En av de siste vassdrevne bygdemøller som har vært i drift fram til vår tid. Utstyret er godt bevart. BVS er kontaktet av den nye eieren med forespørsel om å bistå med planlegging og gjennomføring av restaureringsarbeidet. Kontakt er opprettet med fylkeskonservatoren som har sendt rapporter og annen informasjon. Riksantikvaren er alt koblet inn. Det er under planlegging et restaureringskurs/kompetansehevende kurs for faglærte håndverkere i løpet av 2018. De tas da sikte på å restaurere deler av mølleteknikken som objekt/tema for kurset.

Gamlehuset på Nes i Hardanger

Huset er en del av et større klyngetun og stammer fra 1600/1700-tallet. BVS har over tid vært i dialog med eieren når det gjelder restaurering og finansieringsplan. Det er her også vert diskutert et restaureringskurs/kompetansehevende kurs for faglærte håndverkere i løpet av 2018.

Kvernhuset i Granvin

Kvernhuset stammer fra rundt 1850. Det er intakt men har noen mangler på det teknologiske plan. Det er revet og transportert til museet i Granvin sentrum hvor det nå gjenreises. Det ble i 2016 gjennomført et kurs i lafting her. En del arbeid gjenstår men skal utføres av en lokal handverker med restaureringserfaring.

Naust i Holmefjord

Et steinmurt naust ved Holmefjorden i Fusa kommune som er del av et rikt og variert sjøbruksmiljø. Prosjektering er fortatt og sikring av taket gjennomført. Midler fra Vestenfjelske Bykreditt, Runshaugstiftelsen og Smil-midler. Det ble i 2016 søkt om flere midler for å få i stand restaureringsprosessen men det må jobbes videre med å få på plass den nødvendige finansiering for å få gjennomført dette prosjektet.

Ygre stasjon på Voss

Stasjonsbygningen sto opprinnelig på Nesttun, men ble i 1908 flyttet til Voss. Oppdragsgiver her har vert med Jernbaneverket. Restaureringsprosessen ble gjennomført i 2016 med BVS som en byggeledelse og kvalitetskontroll organ når det gjelder restaureringen og de antikvariske krav.

Lemstove i Lindås

På Storholmen ved Vikanes i Lindås kommune ligger en gammel lemstove som skulle rives til fordel for et nytt og moderne bygg. Etter samtaler med eiere ble de etter anbefaling fra Hordaland Fylkeskommune og BVS, kommet frem til at eier av bygget ønsket å sette i stand

og oppgradere eksisterende hus. BVS har fått i oppdrag å prosjektere og organisere gjennomføringen av rehabiliteringsprosjektet.

Grindverksløe i Lindås

På Storholmen ved Vikanes i Lindås kommune står det også en tidlig 1600 talls grindverksløe/driftsbygning. Løa er registrert i Askeladden (IDNR 216641) Her har BVS vært inne og kartlagt og prosjektert hvilke tiltak og kostnader som trengs for å få restaurert bygget. Midler til restaureringen har blitt søkt om uten noe hell så langt. Dette er et interessant bygg som burde bli ivaretatt men pga den økonomiske situasjonen mest sannsynligvis vil gå tapt.

Vårflor i Bordalen på Voss

Floren er fra 1860-årene og ligger i et mye brukt tur- og friluftsterrang. Det er bygd med hems og har 6-8 overnattingsplasser. BVS har vært på befaring. Eier tenker å gå inn med betydelige beløp i forhold til restaurerings- og vedlikeholdsarbeid.

Utløer Bordalen

På Hjelland i Bordalen står det flere eldre utløer. BVS har blitt kontaktet av eier som har 2 utløer som han ønsker å få restaurert. BVS har vært på befaring og i samarbeid med fagkyndig håndverker prosjektert og planlagt restaurering av disse byggene.

Stølsbu i Folkedal

Øverst i Folkedal i Granvin kommune ligger det en gammel stølsbu som eier ønsker å få restaurert. BVS har vært på befaring og gitt råd om hvordan eier kan få realisert restaureringen av dette bygget. Det blir nå opp til eier å få inn midler gjennom søknadsrunder og BVS vil om ønske fra eier bistå i denne prosessen.

Espeland fangeleir i Arna

Espeland fangeleir ble bygget under 2. verdenskrig som fangeleir. I dag er den overtatt av Stiftelsen Espeland Fangeleir, som skal tilbakeføre leiren til slik den var under krigen. BVS har bistått med prosjektering og anskaffelser av nødvendig materiell.

Høyløe Akslebjørg fjellgard

På Akslebjørg fjellgard ovenfor Evanger i Voss kommune ligg flere bygninger i ett tun. BVS har blitt kontaktet av eier vedr restaurering av ei gammel lafta høyløe. BVS har prosjektert og prissatt kostnadene på restaureringsoppdraget. Eier søker selv om midler til restaureringen og BVS kan bistå i prosessen om det er ønskelig fra eier.

Grøteid gård på Tysnes

Tunet på gården skal gjenreises med 7 kopibygge og et nybygg/riggskur. BVS har hatt oppdrag i prosjekteringsfasen av dette prosjektet.

Kvelvbru på gården Nes i Kvam

På gården Nes i Kvam kommune er det blitt murt ei kvelvbru etter alle kunstens regler. BVS i samarbeid med Haakon Aase og eier, bistått med dette prosjektet i form av søknadsskriving, rapportering og gjennomføring av kursbolker i forbindelse med oppføringen av brua.

Generell rådgiving

I løpet av prosjektperioden har og er BVS ukentlig i kontakt med eiere av bygg som de ønsker å få satt i stand og restaurert. Her har BVS et stort arbeid som ikke føre til noe mer en første og annengangs kontakt og rådgiving til eierne. Men som et Bygningsvernssenter er det svært viktig å ha denne funksjonen ovenfor de som ønsker det ute i markedet.

ERFARINGER

En prosedyre har festet seg ut fra de erfaringer som er gjort gjennom oppdragene så langt, og vil etter hvert bli supplert og presisert. Den anføres her i hovedpunkter, med vekt på kurs og samlinger knyttet til oppdragene, i og med at den reflekterer BVS sin profil som et oppdragsbasert bygningsvernssenter:

- 1) Kontaktmøte med kommune/tiltakshaver der oppdragene hører hjemme. Referanse er kulturminneplanen i kommunen (ferdig utarbeidet eller under arbeid) og relevansen av oppdraget i forhold til overordnede satsinger på kulturfeltet.
- 2) Samordning med fylkeskonservatoren og hans stab. Det gjelder å koble seg til den kunnskapen som er opparbeidet der og konsultere ekspertise som finnes i forhold til enkeltoppdragene.
- 3) Bearbeiding av oppdrag gjennom tilstandsbeskrivelser, prosjektering og prissetting hvor det klarlegges hvilken byggfaglige kompetanse som trengs og hvilke fagfolk som må involveres. Det blir da også bestemt hvilken rolle BVS skal spille i oppdragsrealiseringen.
- 4) Organisering av kurs tilpasset hvert oppdrag, der deltakere i all hovedsak er håndverkere i de respektive kommuner. Håndverkerne involveres i arbeidet som skal utføres, får kompetanseheving underveis og et kompetansebevis til slutt. Målet er å bygge opp kompetanse som er nyttig for kommunene i deres videre satsing på tiltak i kulturminneplanen.
- 5) Samlinger blir arrangert før igangsetting og etter slutføring av oppdragene. De innebærer folk fra kommunene, relevante organisasjoner som historie og sogelag og interesserte for øvrig som inviteres til følge oppdragsgangen. Stikkord: mobilisering av lokalsamfunn omkring kulturarven.
- 6) Rapportering fra BVS sin side som samler og systematiserer erfaringer fra enkeltoppdragene til bruk ved videre satsinger.
- 7) Det må også nevnes at en del oppdrag ikke kommer til utførelse/ blir realisert pga økonomiske begrensninger. BVS har i disse tilfellene bistått med en sårt trengende tjeneste som ikke lar seg bli betalt av eiere som BVS er i kontakt med.

TILTAKSAKTIVITER

Det dreier seg om aktiviteter som dels støtter opp om virksomheten til BVS, dels viderefører den i breiere sammenhenger:

1) FAGLIG KONSOLIDERING

I løpet av de tre årene som har gått har en i BVS diskutert flere modeller som kan styrke gjennomføringskraften for de tre hovedaktivitetene. Med daglig leder i sentrum har dette utkrystallisert seg i det følgende:

- a) Styringsgruppa deltar aktivt i utformingen av de enkelte aktivitetene, og blir rådspurt i gjennomføringsprosessen: medlemmene konsulteres alt etter spesialfelt slik at den faglige kompetanse til hver enkelt blir mobilisert.
- b) Den fagekspertise som alt er knyttet til BVS gjennom planlegging, prosjektering og utføring av oppdrag blir konsolidert i den forstand at ekspertisen blir samlet i et eget ekspertteam. Det er ut fra samspillet mellom teammedlemmene at daglig leder kan få oversikt over den fagkompetanse som står til rådighet og disponere den i forhold til langsiktig planlegging.
- c) Rådgivingsgruppa består av personer som kan bistå BVS i forhold til aktuelle utfordringer og oppgaver. Gruppa er tenkt som et bredt sammensatt nettverk av personer som enten er aktive håndverkere innen restaureringsfeltet i vid forstand eller mer generelt er opptatt av handlingsbåren kunnskap og bygningsvern. Det er lagt opp til at rådgivingsgruppa møtes et par ganger i året slik at deltakerne lærer hverandre å kjenne og blir orientert om BVS aktiviteter. Deltakerne kan også bli kontaktet i forbindelse med oppdrag, planlegging av foredrag og kurs/samlinger.

Ingen av disse ordningene innebærer en formell organisering av et eller annet slag. De er alle fundert i praksiser som alt har festnet seg.

2) YRKESFAGENE I VIDEREGÅENDE SKOLE

Et viktig satsingsområde for BVS er konsentrert om yrkesfagene i videregående skole og da spesielt om byggfagene. Det er kjent at mange elever faller fra, på tross av at interessen for fagene er tilstede. Frafallet skyldes blant annet den teorifunderte undervisningen som er lagt opp med fokus på «kunnskap om» og ikke «kunnskap i» (termene stammer fra Jon Godal). Sistnevnte forutsetter praksislæring rundt om i verksteder og bedrifter. I senere år er det gjennom utdanningssystemet åpnet for dette gjennom emnet «praksis i fordypning» som legger opp til en hospiteringsordning. Det har BVS knyttet an til: høsten 2016 ble det i verkstedet på Tvildemoen gjennomført et vellykket opplegg for praktisk fagopplæring i tømmerfaget hvor også faglæreren deltok.

3) OPPRETNING AV EN LÆRINGSARENA I TILKNYTNING TIL HIST/NTNU

I samarbeid med VKA er det opprettet en læringsarena i Hordaland for tradisjonshåndverkere. Bakgrunnen er bachelorstudiet «Tradisjonelt bygghåndverk og teknisk bygningsvern» som fra høsten 2015 tilbys fra Høgskolen i Sør-Trøndelag (HIST) nå NTNU. For å sikre at studiet gir kompetanseheving på lokalt plan og tar høyde for regionale tradisjoner er lokale læringsarenaer tatt i bruk. Det er inngått en formell avtale om at VKA/BVS skal være en av disse læringsarenaer. Dette er koordinert med fylkeskonservatoren i HFK. Trond Oalann er medlem av fagrådet for bachelorstudiet som også er ansvarlig for disse arenaene.

BVS som læringsarena skal legge til rette for og gjennomføre læringsprosjekter som er basert på lokale/regionale tradisjoner, bidra med faglærere/veiledere og tilby bruk av verksteder og utstyr. Utgiftene vil bli dekket etter antall studenter og er sikret gjennom en finansieringsordning basert på departementsmidler. Det satses på 2-3 studenter fra Hordaland, og læringsprosjektene her vil bli gjennomført etter godkjent prosjektplan for hvert semester.

4) ENKELTPROSJEKTER

I forbindelse med det omtalte læringsprosjektet satt BVS i gang et eget prosjekt: «Stavlør på Voss» «Vossaløe». Oppgaven har vært å kartlegge enda eksisterende stavløer, deres historiske kontekst og den kulturgeografiske avgrensning i forhold til grindbygg. I hovedsak gjaldt det imidlertid å få til en nøyaktig rekonstruksjon av rekkefølgen ved de operasjoner som ble fulgt ved byggingen av slike stavløer og den særegne sammenføringsteknikk som ble benyttet. På bakgrunn av dette dokumentasjonsarbeidet vil det bli satt opp et bygg i mindre dimensjoner på Tvildemoen. Hvis markedet etterspør denne type bygg som alternativ til grindbygg, bør det vurderes å sette dem i produksjon.

BVS er også engasjert i et prosjekt som er konsentrert om bygging av et jernalderhus på Askøy. Initiativtaker er Gaia studio. Huset skal inngå i en sentersammenheng hvor familier, skoler og turistgrupper skal bli kjent med hvorledes det var å leve og bo i jernalderen. Flere fagfolk er med i prosjektet og oppgaven til BVS består i hovedsak av tilrettelegging og organiseringen av selve byggingen. Et forprosjekt skal skaffe til veie og dokumentere foreliggende kunnskap om jernalderbygg på våre kanter. Det er søkt om midler fra Norsk kulturråd. Planlagt oppstart våren 2018.

5) KOMMUNER OG LOKALSAMFUNN

Det satses på styrking av kontaktflatene med enkeltkommuner i Hordaland. Her er BVS kommet godt i gang. Det er opprettet direktekontakt med seks kommuner, og flere andre er nå aktuelle. De møter som er holdt har enten kommet i stand på bakgrunn av

restaureringsoppdrag som er initiert av private eiere i kommunene, eller av prioriterte satsinger fra kommunene selv. Sentralt i diskusjonene har i begge tilfeller vært eksisterende kulturminneplaner, eller planer som er under utarbeidelse, og da etter de retningslinjer som er formulert av HFK i «Kulturminneplan i kommunene 2013 – 2016 (KIK)». Vi ønsker å synliggjøre hva BVS kan bidra med når det gjelder restaurering av verneverdige bygg og å få kommunene med som støttespillere ved realiseringen av oppdragene. Her tenkes det ikke bare på finansiell støtte. Viktig framfor alt er fellesorganisering av samlinger som involverer lokalbefolkningen i det oppdragsarbeidet som foregår, og retter oppmerksomheten mot de respektive byggene og den kulturelle konteksten som de bærer i seg, slik at kulturarven aktualiseres. Et eksempel på slike samlinger er alt omtalt i rapporten om Botnahytta hvor også den offentlighet som er knyttet til lokalaviser er trukket fram

Et videre skritt ligger i oppsøkende virksomhet hvor BVS stiller opp på møter i organisasjoner og lag på lokalt plan (historie- og sogelag), og lar seg involvere i prosjekter eller tiltak som vedrører kulturfeltet og bygningsvernet spesielt. Særlig viktig er historielagene. Her er historien enda levende og BVS kan få høre om eller møte tradisjonsbærere innen bygg og håndverk. Gjennom tradisjonsbærerne kan BVS bli bedre kjent med verktøy og teknikker som tidligere var i bruk, og eksperimentere med disse i restaureringsarbeid. I tillegg kan det på slike møteplasser bli diskutert hvilke bygg deltakerne selv mener forfaller og som det er på tide å få gjort noe med. Skal BVS selv initiere oppdag må det være i forhold til slike bygg, der restaureringen er egnet til å mobilisere og engasjere. Restaureringen blir til noe som angår meg, deg og oss – altså fellesskapet.

6) Fortidsminneforeningen.

Det har lenge vært et godt samarbeid med foreningen. BVS har særlig vært involvert i diskusjoner om den planlagte oppgradering av Finnesloftet og Lydvoloftet på Voss, samt om utarbeidningen av de årlige tilstandsbeskrivelser av loftene. På Lydvoloftet har BVS hatt ansvar for et mindre strakstiltak. En større fellessatsing er knyttet til tjærebrenning som skal dekke foreningens behov for kvalitetssikret tjære i årene framover. Satsingen har tatt form av kurs. Det første i tjærebrenning ble holdt nå i høst hvor flere eksperter deltok. Det første tjærebrenningskurs blir arrangert til våren.

I hvilken grad er målsettingen som operasjonalisert på tre hovedsatsinger nådd? Når det gjelder kompetanseheving mener BVS at målsettingen er nådd. Et knippe av enkeltkurs er utviklet og det nye fagtilbudet vil være et springbrett for videre framstøt på kompetansefronten. På oppdragssiden har ikke BVS kommet så langt som planlagt, selv om et mønster for oppdragsbehandling har festnet seg. Dette skyldes dels for svak kapasitet, dels vansker med oppdragsfinansieringen. Den tar tid. Spesielt er fullfinansieringen problematisk.

På tiltakssiden støtter læringsarenaen godt opp om kompetanse - og oppdragsatsingen. Den blir testet, utprøvd og videreutviklet i forhold til det som ellers er på gang her i landet.

Når det gjelder videregående skole er det utviklet opplegg både for yrkesfaglærerne og elever. Sammen med Opplæringsavdelingen/HFK er det planlagt å søke Kunnskapsdepartementet om midler til videre utviklingsarbeid. Samarbeidet med Fortidsminneforeningen har sin grunn i fellesinteressen for istandsetting og restaureringen av vernede og fredede bygg som for BVS kan utvide den kunnskapshorisont som nå praktiseres. Vedrørende de interne og eksterne aktiviteter har ressursene vært for små for en grundigere oppfølging, men BVS minner seg selv stadig på hvor viktig det er å få disse aktivitetene inn i en mer systematisk form, til støtte for de tre satsingsområdene og den overordnede målsetting.